

Sygn. akt

III AUa 882/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 grudnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Irena Mazurek (spr.)
	Sędziowie:	SSA Katarzyna Kaczmarczyk-Kłak SSA Józef Pawłowski
	Protokolant	starszy sekretarz sądowy Maria Piekielek

po rozpoznaniu w dniu 22 grudnia 2020 r.

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku M. P. (2)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji wnioskodawczyni

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu

z dnia 27 września 2018 r. sygn. akt III U 313/18

oddala apelację .

Sygn. akt III AUa 882/18

Uzasadnienie

wyroku z dnia 22 grudnia 2020 r.

Decyzją z dnia 13 marca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. zobowiązał M. P. (2) do zwrotu nienależnie pobranej emerytury po zmarłym w dniu 10 listopada 2017 r. T. Z. (1) za

okres od 1 listopada 2017 r. do 30 listopada 2017 r. w kwocie 1267,03 zł. W podstawie prawnej decyzji powołany został art. 138 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.), zaś w uzasadnieniu faktycznym decyzji wskazano, że ; termin płatności świadczenia przypadał na 25 dzień każdego miesiąca , wypłat dokonywano - stosownie do udzielonego przez T. Z. (1) pełnomocnictwa - M. P. (2) , świadczeniobiorca zmarł w dniu 10 listopada 2017 r. o czym organ rentowy powziął wiadomość w dniu 18 grudnia 2017 r. stąd wypłacona M. P. (2) i przez nią pobrana emerytura T. Z. (1) za miesiąc listopad 2017 r. jest świadczeniem nienależnym podlegającym zwrotowi .

M. P. (2) odwołała się od powyższej decyzji ZUS do Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu. W odwołaniu z dnia 9 kwietnia 2018 r. wnosząc o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez stwierdzenie, że nie jest zobowiązana do zwrotu na rzecz organu rentowego kwoty 1267,03 zł .odwołująca się zarzuciła, że wbrew stanowisku Zakładu pobrana przez nią za miesiąc listopad 2017 r. emerytura T. Z. (1) była świadczeniem należnym w kontekście brzmienia art. 136 a ust. 2 ustawy emerytalno- rentowej .Niezależnie od tego odwołująca się podnosiła, że jako pełnomocnik w wyżej wymienionego świadczeniobiorcy była upoważniona do odbioru jego emerytury tak więc nie ma do niej zastosowania przywoływany przez ZUS w podstawie prawnej decyzja art. 138 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Jednocześnie M. P. (2) podkreślała, że informację o śmierci swojego mocodawcy uzyskała od jego syna na początku grudnia 2017 r. i niezwłocznie przekazała ją organowi rentowemu, tak więc nie było po jej stronie złej woli w przyjęciu świadczenia emerytalnego T. Z. (1) za miesiąc listopad 2017 r.

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 7 maja 2018 r. pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wniósł o oddalenie żądania M. P. (2) z tych samych względów jakie powołane zostały w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji jednocześnie podkreślając, że zgodnie z art. 101 pkt 2 ustawy emerytalnej prawo do świadczeń ustaje wraz ze śmiercią osoby uprawnionej, odwołująca się była w pełni świadoma ścisłej korelacji pomiędzy faktem życia emeryta a wypłatą świadczenia składając wielokrotnie w imieniu swego mocodawcy „poświadczenie życia i zamieszkania”, a z kolei wypłata emerytury nastąpiła w dniu 24 listopada 2017 r. a zatem już po śmierci świadczeniobiorcy .

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu, po rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 27 września 2018 r. (sygn.. akt III U313/18) oddalił odwołanie M. P. (2). Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy ustalił, że T. Z. (1) ur. (...) upoważnił M. P. (2) , w pełnomocnictwie z dnia 27 lipca 2005 r. m.in. do złożenia w jego imieniu wniosku o emeryturę .załatwiania wszelkich formalności związanych z jej przyznaniem oraz przekazywaniem emerytury bezpośrednio do jej rąk. Pełnomocnictwo to zostało notarialnie poświadczony w USA , gdzie przebywał wnioskodawca. Decyzją z dnia 14 września 2005 r. przyznano T. Z. (1) prawo do emerytury od dnia 1 sierpnia 2005 r. , ustalając terminem płatności świadczenia na 25 dzień każdego miesiąca . Zgodnie z treścią ww. pełnomocnictwa organ rentowy wszelkie kolejne pisma kierował do M. P. (2) do jej rąk była też wypłacana emerytura T. Z. (1). Organ rentowy wielokrotnie zwracał się do M. P. (2) o poświadczenie życia i zamieszkania T. Z. (1) i ona też pośredniczyła w przekazywaniu tego rodzaju poświadczeń od uprawnionego Pismem z dnia 18 grudnia 2017 r. wnioskodawczyni poinformowała organ rentowy o śmierci T. Z. (1), co miało miejsce w dniu 10 listopada 2017 r. zaznaczając też , że o powyższym fakcie dowiedziała się telefonicznie od syna świadczeniobiorcy i zobowiązując się jednocześnie do niezwłocznego przekazania ZUS aktu zgonu T. Z. (1) kiedy tylko będzie w posiadaniu tego dokumentu. Ostatecznie ww. akt zgonu Zakład otrzymał w dniu 1 marca 2018r. Tymczasem emerytura T. Z. (1) za miesiąc listopad 2017 r. w kwocie 1267,03 zł została wypłacona M. P. (2) w dniu 24 listopada 2017 r. W świetle powyższych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu, dokonując oceny prawnej sprawy , uznał żądanie odwołania za nieuzasadnione a zaskarżoną decyzję ZUS za trafną i odpowiadającą prawu. Wskazując bowiem na art. 101 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS Sąd I instancji podkreślił, że wraz ze śmiercią T. Z. (1) tj.

z dniem 10 listopada 2017 r. ustało jego prawo do emerytury i z tym też dniem stosownie do art. 101 § 2 k.c. wygasło umocowanie M. P. (2) do odbioru tego świadczenia . Dlatego też wypłacona po wyżej wymienionym dniu do rąk odwołującej się emerytura T. Z. (1) za miesiąc listopad 2017 r. była świadczeniem nienależnym i pobranym przez osobę nieuprawnioną co stosownie do art. 138 ust. 3 ustawy emeryturach i rentach z FUS uzasadnia żądanie jej zwrotu . Na poparcie tak wyrażonego poglądu Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu dodatkowo przywoływał wyroki: Sądu Apelacyjnego

w Gdańsku z dnia 17 listopada 2015r. III AUa 953/15 , Lex nr1950578 i Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 maja 2009 r. III AUa 484/09 , Lex nr1134936 . Jednocześnie, odnosząc się do przywoływanego przez M. P. (2) art. 136 ustawy emerytaln- o rentowej, Sąd I instancji podkreślał, że odwołująca się nie należała do kręgu osób uprawnionych do przysługującej zmarłemu do dnia 10 listopada 2017 r. emerytury . W podstawie prawnej wyroku oprócz wyżej wskazanych przepisów prawa materialnego powołany został art. 477⁽¹⁴⁾ § 1 k.p.c.

Wyrok Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 27 września 2018 r. zaskarżony został przez M. P. (2) , która zarzucając w apelacji naruszenie art. 138 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez jego niewłaściwe zastosowanie i błędną wykładnię przy bezzasadnej odmowie zastosowania art. 136 a ust. 2 tejże ustawy ,a także naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art. 328 § 2 k.p.c. przez nie odniesienie się w uzasadnieniu wyroku przy dokonywaniu oceny prawnej sprawy do ww. art. 136 a ust.2 ustawy emerytalnej .wnosiła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie żądania odwołania, ewentualnie jego uchylenie i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W uzasadnieniu wniesionego środka odwoławczego skarżąca raz jeszcze podkreślała, że wypłacona za miesiąc listopad 2017 r. emerytura T. Z. (1) była świadczeniem należnym skoro art. 136 a ust. 2 ustawy emerytalnej stanowi, że w razie śmierci emeryta lub rencisty wstrzymanie wypłaty świadczenia następuje od miesiąca przypadającego po miesiącu w którym zmarł emeryt lub rencista , do powyższej zaś argumentacji w żaden sposób nie odniósł się Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu stąd , zarzucana wadliwość sposobu uzasadnienia przyjętego przez ten Sąd rozstrzygnięcia. Równocześnie skarżąca podkreślała, że do wypłaty przypisanego jej do zwrotu świadczenia doszło w sposób przez nią niezawiniony , co zwalnia ją z obowiązku tego zwrotu , przywołując w tym względzie liczne orzeczenia w szczególności Sądu Najwyższego odnoszące się do osoby ubezpieczonej.

Pozwany organ rentowy nie ustosunkował się do treści apelacji.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, rozpoznając apelację M. P. (2), zważył co następuje ;

Wniesiony przez odwołującą się środek zaskarżenia nie może wywrzeć pożądanego skutku. W ocenie bowiem tut. Sądu , wbrew zarzutom apelacji .wyrok Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 27 września 2016 r. jest trafny i odpowiada prawu .

W szczególności już na wstępie zgodzić się w zupełności z Sądem I instancji przyjdzie, że przypisane skarżącej do zwrotu świadczenie tj. emerytura T. Z. (1) za miesiąc listopad 2017 r. była świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 138 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz.U. z 2020 r. ,poz.53 ze zm.) zwanej dalej ustawą emerytalną . Stosownie bowiem do brzmienia tego przepisu za tego rodzaju świadczenia uważa się m.in. te wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie do nich prawa , a przecież nie może budzić jakichkolwiek wątpliwości, w kontekście art. 101 pkt. 2 ustawy emerytalnej, że prawo do emerytury ustaje z chwilą śmierci osoby uprawnionej. Tak więc w przypadku T. Z. (1), który zmarł 10 listopada 2017 r. z tą właśnie datą ustało jego prawo do emerytury i dlatego też wypłacona już w dniu 24 listopada 2017 r. emerytura była świadczeniem nienależnym . Jednocześnie podzielić także należy pogląd Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu o braku umocowania odwołującej się do pobrania tego świadczenia po dniu zgonu mocodawcy, jako że stosownie do art. 101 § 2 k.c. umocowanie to z chwilą śmierci T. Z. (1) wygasło (por m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia

21 stycznia 2015 r. IV CSK 252/14 , Lex nr 1604782), co tym samym stanowi o wystąpieniu przewidzianego w ust.3 art. 138 ustawy emerytalnej przypadku wypłaty nienależnego świadczenia innej osobie . Odnosząc się zaś w tym miejscu do zasadniczego zarzutu apelacji, bezzasadnej odmowy zastosowania art. 136 a ust. 2 ustawy emerytalnej, j -uzupełniając w tym niezbędnym zakresie wywód prawny Sądu I instancji (do czego sąd odwoławczy jest w pełni uprawniony jako sąd in meriti rozpoznający sprawę niejako na nowo -por.m.in uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999r. III CZP 59/98 ,OSNC 1999/7-8/124) - Sąd Apelacyjny chciałby podkreślić, że przepis ten nie funkcjonuje w próżni normatywnej i dlatego nie można go odczytywać w oderwaniu od powołanego wyżej art. 138 ustawy emery-

talnej definiującego pojęcie nienależnego świadczenia. Jednocześnie zauważyć należy, że omawiany przepis stanowi jedynie kolejną, podrzędną jednostkę redakcyjną art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z FUS dotyczącego zasad nabywania prawa do niezrealizowanego świadczenia przez członków rodziny zmarłego świadczenio- biorcy (do kręgu którego to osób nie zalicza się odwołująca) zaś ust. 1 ww. art. 136 a określa sposób obliczania kwot emerytury i renty za niepełny miesiąc kiedy prawo powstaje lub ustaje w trakcie miesiąca, ustalając tym samym wysokość świadczenia należnego dla ww. osób uprawnionych. W konsekwencji powyższego omawiany przepis odnosi się wyłącznie do wypłaty proporcjonalnego świadczenia w miesiącu w którym nastąpiła śmierć emeryta lub rencisty dla osób uprawnionych których krąg jest określony w art. 136 ust. 1 ustawy emerytalnej. także wówczas gdy termin wypłaty przypadła po dniu śmierci, przy jedynie technicznej i stanowiącej odpowiednik art. 134 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1 tej ustawy uwadze (zawartej w ust. 2 art. 136a), że w tym wypadku wstrzymanie wypłaty emerytury czy renty następuje dopiero od następnego miesiąca. Mając więc powyższe na uwadze, zdaniem Sądu Apelacyjnego w składzie rozpoznającym przedmiotową sprawę, z omawianego uregulowania w żaden sposób nie można wyprowadzać, sugerowanego przez odwołującą się wniosku, że w każdym wypadku wypłacone w miesiącu śmierci emeryta lub rencisty świadczenie jest świadczeniem należnym, bo - tak jak zaznaczono to wyżej - powyższe stałoby przede wszystkim w wyraźnej opozycji do powołanego na wstępie art. 138 ustawy emerytalnej definiującego pojęcie świadczenia nienależnego. Z tych to więc względów Sąd Apelacyjny w Rzeszowie nie podziela odmiennych poglądów jakie ostatnimi czasy wyrażane są przez sądy apelacyjne i tu tytułem przykładu wskazać można na wyroki: Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 2 lutego 2017 r. rzymskie trzymała 11/16, Lex nr 2265614, czy Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 lutego 2019 r. III AUa 989/18, BiuLSAKa 2019/2/40-42, zauważając przy tym, że powyższe orzeczenia oparte zostały na literalnym brzmieniu art. 136 a ust. 2 ustawy emerytalnej bez pogłębionej refleksji dotyczącej umiejscowienia jak też roli tego przepisu w ustawie emerytalno- rentowej i jego relacji z art. 138 tejże ustawy. Odnosząc się zaś na koniec do tak mocno akcentowanego przez skarżącą braku jej złej woli w pobraniu przypisanej do zwrotu emerytury T. Z. (1) należy zauważyć, że kwestia zawinienia czy braku winy nie ma wpływu na uznanie tego świadczenia za nienależne, determinując jedynie czasokres za jaki może być ono przez ZUS dochodzone

(art. 138 ust. 4 ustawy emerytalnej). Z kolei przywoływane w apelacji orzecznictwo Sądu Najwyższego nie dotyczy występującego w przedmiotowej sprawie przypadku, a - jak zresztą zaznaczyła sama skarżąca - sytuacji świadczenio- biorcy, który winien być pouczony o braku prawa do świadczenia aby można było przypisać mu je do zwrotu. W tym kontekście jedynie marginalnie zaznaczyć należy, że - tak jak podnosił to pozwany organ rentowy - odwołująca się jako pośrednik w przedkładanych przez T. Z. (1) „poświadczeniach życia i zamieszkania” miała pełną świadomość, że z chwilą śmierci ww. prawo do emerytury ustanie.

Z tych wszystkich więc wyżej naprowadzonych względów - z braku dostatecznych podstaw faktycznych i prawnych - na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono o oddaleniu apelacji M. P. (2) jako bezzasadnej.

ZARZĄDZENIE

1/ (...)M. P. (2),

2/ (...)